TIIVISTELMÄ: Kuntien tietosuojan perusohjeet, Osa I: Rekisterinpitäjyys kunnassa

Tämä dokumentti on tiivistelmä Kuntien tietosuojan perusohjeiden 1. osasta, joka käsittelee rekisterinpitäjyyttä kunnassa. Tiivistelmä on pyritty laatimaan siten, että se olisi helppolukuinen ja ymmärrettävä kenelle tahansa tietosuojan parissa työskentelevälle kunnan, kuntayhtymän tai niiden sidosryhmän työntekijälle tai luottamushenkilölle.

Selkeä vastuunjako on tietosuojan perusta. Vastuullinen ja läpinäkyvä henkilötietojen käsittely rakentaa luottamusta kunnan toimintaan ja ehkäisee oikeudellisia haasteita ja mainehaittoja.

Kunnassa on varmistettava, että

- rekisterinpitäjyys ja tietosuojavastuut on määritelty hallintosäännössä ja muissa sisäisissä määräyksissä
- tietosuojatyöhön on osoitettu riittävät resurssit
- henkilöstö on koulutettu ja ohjeistettu
- toimintaa valvotaan ja dokumentoidaan.

1. Rekisterinpitäjyys

Kunta on oikeushenkilö ja viranomainen. Osana kuntaa, kunnan sisällä, toimii myös itsenäisiä viranomaisia. Kunnan viranomainen voi olla toimielin tai viranhaltija. Kunta ja sen viranomaiset muodostavat yhtenäisen oikeushenkilön. Tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä voi yksin tai yhdessä toimia kunta, kunnan toimielin tai kunnan viranhaltija.

Esimerkkejä:

- Kunta on rekisterinpitäjä, kun järjestämisvastuu palvelusta on säädetty kunnalle, eikä rekisterinpitäjyyttä ole hallintosäännössä delegoitu.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

- Kunta on rekisterinpitäjä, kun rekisterinpitäjyys on suoraan säädetty kunnalle.
- Kunnan viranomainen on rekisterinpitäjä, jos laissa näin säädetään (esim. ympäristönsuojeluviranomainen).
- Kunnan viranomainen on rekisterinpitäjä, jos kunnan järjestämisvastuussa olevassa tehtävässä vastuu henkilötietojen käsittelystä on delegoitu hallintosäännössä.
- Kunnanhallitus toimii työnantajana ja on rekisterinpitäjä henkilöstön henkilötietojen käsittelyssä.

2. Yhteisrekisterinpitäjyys

Kunta voi olla yhteisrekisterinpitäjä, jos se yhdessä muun tahon kanssa päättää henkilötietojen käsittelyn tarkoituksista ja keinoista. Yhteisrekisterinpitäjyys voi perustua lakiin tai käytännön yhteistyöhön. Yhteisrekisterinpitäjyys voi syntyä myös kunnan sisällä.

Esimerkkejä:

- Kunta tai kunnan viranomainen on yhteisrekisterinpitäjä, jos laissa näin säädetään (esim. alueidenkäytön tietovaranto ja työvoimapalveluiden valtakunnallinen tietovaranto).
- Kunta ja sosiaalisen median palvelu voivat olla yhteisrekisterinpitäjiä kohdennetussa viestinnässä.

3. Kunnan ja rekisterinpitäjän tehtävät

Kunnanhallituksen tehtävänä on varmistaa, että kunnassa on määritelty vastuut henkilötietojen käsittelystä, toisin sanoen määritelty kuka toimii missäkin tilanteessa rekisterinpitäjänä. Valtuusto päättää tietosuojan organisoinnista hallintosäännössä.

Rekisterinpitäjän vastuulla on varmistaa, että tietosuoja toteutuu kaikessa sen toiminnassa. Keskeisiä tehtäväkokonaisuuksia ovat mm.

- Tietosuojatyön vastuiden ja tehtävien määritteleminen

- Henkilötietojen käsittelyn suunnittelu ja seuranta
- Henkilöstön ja luottamushenkilöiden koulutus ja ohjeistus
- Rekisteröityjen informointi ja tietosuojaoikeuksien toteuttaminen
- Henkilötietojen käsittelyyn liittyvien riskien arviointi
- Henkilötietojen tietoturvaloukkausten käsittely
- Tietosuojavastaavan nimeäminen
- Riittävä resursointi sekä osoitusvelvollisuuden toteuttaminen.

4. Rekisterinpitäjyyden organisointi

Kunnat voivat määritellä roolit hallintosäännössään esimerkiksi kahdella seuraavalla tavalla:

Vaihtoehto 1: Kunta kokonaisuutena on rekisterinpitäjä; kunnanhallitus vastaa tietosuojatyön käytännön organisoinnista.

Vaihtoehto 2: Kunnanhallitus ja lautakunnat ovat rekisterinpitäjiä oman toimialansa osalta.

Vaihtoehtojen osalta on huomioitava, että erityislainsäädännössä on voitu säätää niistä poikkeavasti rekisterinpitäjyyden kohdentumisesta.

5. Tietosuojatyön roolit ja vastuut

Toimija	Keskeinen vastuu
Valtuusto	Päättää hallintosäännöstä ja varaa resurssit tietosuojatyöhön.
Kunnanhallitus	Vastaa hallinnosta, taloudesta ja tietosuojan lainmukaisuudesta; ohjeistaa ja koordinoi.
Operatiiviset tietosuojaroolit	Toteuttaa tietosuojatoimia käytännössä ja raportoi riskeistä ja poikkeamista.
Henkilöstö ja luottamushenkilöt	Noudattaa ohjeita ja raportoi riskeistä ja poikkeamista.
Tietosuojavastaava	Neuvoo, seuraa ja raportoi johdolle; ei päätä henkilötietojen käsittelystä.

6. Seuraamukset tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Henkilötietojen käsittelyyn liittyvät vastuut kunnissa muodostuvat hallinnollisista, rikosoikeudellisista ja vahingonkorvausoikeudellisista seuraamuksista. Suomessa viranomaiset eivät nykyisin ole hallinnollisen seuraamusmaksun piirissä, mutta tietosuojavaltuutetulla on käytössään muut korjaavat toimivaltuudet, ja seuraamusmaksujen laajentamista viranomaisiin on ehdotettu tulevassa lainsäädäntöuudistuksessa.

Henkilötietoja käsittelevät tahot voivat lisäksi jakaa vastuita keskenään takautumisoikeuden ja sopimusehtojen avulla. Myös ylimmät laillisuusvalvojat valvovat viranomaisten ja viranhaltijoiden toiminnan lainmukaisuutta.

Oikeudellisten velvoitteiden ohella tietosuojaan liittyy myös eettistä ja moraalista vastuuta. Laiminlyönnit tietosuojassa voivat johtaa sekä yksilöille aiheutuviin vahinkoihin että kunnan oikeudellisiin ja mainehaittoihin, mikä korostaa tietosuojan huomioimisen merkitystä kunnan toiminnassa.